

ЛІТЕРАТУРА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Карпіна О.С.

аспірант,

*Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ГЕНЕЗА ЖАНРУ ІСТОРИЧНОГО РОМАНУ У СВІТОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Історичний роман займає провідне місце у системі жанрів історичної белетристики. Батьком сучасного історичного роману у європейській літературі вважається шотландський письменник сер Вальтер Скотт.

Витоки історичного роману слід шукати у творчості французьких романістів XVII-XVIII ст. [2, с. 1-2]. У цей час у Франції паралельно розвивалися дві течії історичної белетристики – «точна» історія та «таємна» історія. Представники першої зображали життя вигаданих персонажів на фоні реальних історичних подій, представники другої – визначних історичних особистостей, але у трактуванні подій історії використовували художній вимисел. В. Скотт поєднав у своїх романах два різних, несумісних методи, які фактично були дзеркальним відображенням один одного, та створив новий тип історичного роману [2, с. 4].

Однією з інновацій письменника стало введення у роман у якості протагоністів вигаданих героїв. У викладенні подій історії В. Скотт намагався максимально точно відтворити історичний колорит епохи, але у той самий час у повній мірі користувався своїм правом на художній вимисел та домислював маловідомі епізоди з життя визначних людей. Він виробив власний підхід до зображення історичних подій та створив взірць сучасного історичного роману.

З початку XIX ст. історія та історичний роман стали паралельними засобами відображення реальності. Створення як історичних романів, так і історичних праць стимулювалося розвитком на літературній арені реалізму та романтизму [1, с. 5].

І історик, і історичний романіст відтворюють у своїх працях традиції, звичаї та культуру певної епохи, що допомагає їм відновити минуле, але все ж таки романіст повинен йти далі, ніж історик. З метою впливу на читача та більш успішної реалізації авторського задуму він може зображати життя не тільки реальних історичних персонажів, а й вигаданих, змінювати хронологічну послідовність історичних подій. Історик має справу з достовірними фактами, які йому надані у якості матеріалу для дослідження, а романіст створює їх сам.

Специфічна риса жанру історичного роману полягає у тому, що він є синтетичним за своєю суттю, оскільки являє собою з'єднання в одне ціле конкретних історичних фактів та творчої уяви письменника. Невід'ємним компонентом історичного роману є наявність факту та вигадки, що обумовлене паралельним розвитком історії та літератури як основних засобів відображення реальності та, відповідно, значною кількістю подібностей у діяльності історика та романіста.

У кожний період розвитку історичного роману існували певні причини, які спонукали письменників відхилитися від загальновідомих історичних фактів і оцінок та звертатися до використання вигадки [4, с. 190].

У процесі свого розвитку історичний роман підлягав численним трансформаціям, оскільки усі письменники, які працювали у цьому жанрі, привносили у нього свої авторські та національні особливості. Результатом цього стало виникнення значної кількості моделей історичного роману у рамках літератури певної країни.

Представники французького романтизму послідовно розвивали нововведення В. Скотта, завдяки чому виникла особлива франко-шотландська модель історичного роману, формами реалізації якої стали два типи історичного оповідання: «претенденти у сховищі» та «облогові» романи, у яких зображалася облога певного міста [2, с. 5-6]. Ці типи сприймалися як конкуруючі альтернативи, які важко поєднати в одне ціле.

Саме франко-шотландська модель з двома усталеними типами оповідання стала найпоширенішою та широко визнаною версією сучасного історичного роману, хоча і неодноразово підлягала авторським трансформаціям.

Французький історичний роман має свої особливості, значною мірою обумовлені подіями французької історії, насамперед 1830 року, який був позначений переходом від консервативної конституційної

монархії Бурбонів до ліберальної буржуазної монархії короля Луї-Філіпа [3, с. 16].

Під впливом творчості Вальтера Скотта у французькій літературі 1820–1830 рр. виникли три специфічні моделі історичного роману. У першій моделі фокус уваги переміщався з вигаданих персонажів на історичних. У романах другої моделі, не дивлячись на точне зазначення часових рамок, специфічний історичний зміст заміщався графічним зображенням норів та загальної атмосфери певної епохи. У романах третьої моделі минуле використовувалося лише у якості фону, на якому розгорталися захоплюючі пригоди, а власно історичні події не мали першорядного значення.

Зазначені вище моделі французького історичного роману були успішно розвинені російськими романістами.

Загальні тенденції розвитку російського історичного роману в основному подібні до тенденцій найвизначніших європейських літератур. Національні особливості жанру проявляються лише тоді, коли мова йде про теми та їх інтерпретацію.

Еволюцію російського історичного роману можна поділити на три періоди, які послідовно змінювали один одного – романтизм, реалізм та модернізм.

Першим російським історичним романом є твір М. М. Загоскіна «Юрій Милославський, або Росіяни у 1612 році» (1829).

Дискусійним питанням російської літератури XIX ст. було розмежування між романом і повістю та віднесення твору до того чи іншого жанру.

Можна виділити вісім головних тем, які були домінуючими в історичних романах, створених в імператорський період: рання Русь, піднесення Москви, Іван Грізний, доба Смути, Петро Великий, Наполеонівські війни, епоха імператриць, «Малоросійські романи» [4, с. 30].

1830-і рр. в історії російського роману часто називають «епохою Вальтера Скотта» [4, с. 34]. Серед великої кількості російських історичних романів, створених у цей період, єдиною справжньою адаптацією вальтер-скоттівської моделі історичного роману є «Капітанська донька» (1836) О. С. Пушкіна [4, с. 39].

Практично одночасно у Росії з'явилися дві моделі історичного роману. В романах першої моделі мова йшла про життя історичних

персонажів, у той час як в романах другої зображалася значуща епоха в історії [4, с. 35].

Одним із перших зробив спробу відійти від моделі В. Скотта М. О. Полевой, який ввів у літературу новий термін, кажучи, що його твори є не традиційними історичними романами, а білями, тобто правдивими історіями [4, с. 36].

Роман М. В. Гоголя «Тарас Бульба» створений за зразком «Собору Паризької Богоматері» В. Гюго, адже у ньому простежується послаблення історичного хронотопу та концентрація на середньовічних звичаях.

Ще один тип оповідання, не пов'язаного з конкретними історичними рамками, характерний для романів І. Т. Калашнікова, у яких робився акцент на сибірській екзотиці та які часто порівнювалися з романами фронтиру Дж. Ф. Купера.

У жанрі пригодницького історичного роману, який асоціюється у світовій літературі з іменем О. Дюма-батька, працював у 1830-х рр. Р. М. Зотов. У його романах, дійовими особами яких були численні історичні персонажі, зображалися захоплюючі та надзвичайні подвиги [4, с. 36].

Окрему нішу займають так звані «лубочні» романи. Традиції високого мистецтва виражаються у них у примітивній формі, тому вони займають проміжну позицію між літературою та фольклором. Лубочні романи можна назвати псевдоісторичними.

Вальтер-скоттівська модель історичного роману найчастіше використовувалася М. М. Загоскіним, хоча також з певними трансформаціями [4, с. 37].

Інші автори цього часу не прагнули до створення історичних романів у відповідності до певної моделі. Вони вважали більш доцільним комбінувати елементи різних моделей в одному творі. Серед таких романістів слід, перш за все, назвати І. І. Лажечнікова, який не мав на меті наслідування конкретних моделей у чистому вигляді та модифікував їх у відповідності до своїх художніх задач.

Модель історичного роману, запропонована «шотландським чародієм» у вік захоплення історією, широко використовувалася російськими романістами цього періоду, але ж зазнала значних трансформацій, що сприяло виникненню національних особливостей російського історичного роману.

Список використаних джерел:

1. Hamnett B. The Historical Novel in Nineteenth-Century Europe: Representations of Reality in History and Fiction / B. Hamnett. – N. Y. : Oxford University Press, 2011. – 332 p.
2. Maxwell R. The Historical Novel in Europe, 1650–1950 / R. Maxwell. – N. Y. : Cambridge University Press, 2009. – 323 p.
3. Samuels M. The Spectacular Past: Popular History and the Novel in Nineteenth-Century France / M. Samuels. – Ithaca, N.Y. : Cornell University Press, 2004. – 280 p.
4. Ungurianu D. Plotting History: the Russian Historical Novel in the Imperial Age / D. Ungurianu. – Madison : The University of Wisconsin Press, 2007. – 335 p.

Лісовська А.А.

магістр,

*Донецький національний університет
імені Василя Стуса (м. Вінниця)*

РОЛЬ ПРЕДИКАТИВНИХ ПАРАНТЕЗ У КОРОТКІЙ ПРОЗІ УІЛЬЯМА ФОЛКНЕРА

Для читачів художніх творів Уільяма Фолкнера легко помітити щільну насиченість тексту парантезами, пунктуаційно оформленими комами, дужками та тире. Для художнього стилю Уільяма Фолкнера характерним є особливий синтаксис, зумовлений вживанням предикативних парантез. В короткій прозі Уільяма Фолкнера часто зустрічаються ускладнені парантези, що мають декілька рівнів.

До парантез традиційно відносять вставні та вставлені слова та синтаксичні конструкції. Вставні слова та речення граматично не пов'язані із основними членами речення і виражають модальні, оціночні й експресивні відношення, вказують на джерело повідомлення, спосіб оформлення думки, апелюють до співрозмовника тощо. Александрова О. вважає що «парантетичні внесення» як правило порушують лінійні синтаксичні зв'язки речення.

Коли предикативна парантеза набуває статусу стильового елементу і які функції виконує? Більшість дослідників погоджуються, що парантеза